

DE
PASCHATE ANNI CICICCLXXVIII. IVDAICO
DISSERIT
ET
CELEBRANDAE MEMORIAE
HENRICIANAE
RIDELIANAE
SEYFERTIANAE
ORATIONES
IN AVDITORIO PHILOSOPHORVM
HABENDAS
AD D. XX. JANVARII CICICCLXXVI.
INDICIT
GEORGIVS HENRICVS BORTZ
FACVLTATIS PHILOSOPHICAE
EXDECANVS.

Chronol.
651,82

Chronol. 651,82

Neminem futurum speramus, quin iis, quae in programmate Dom. Aduent. I. publicato disputata sunt, rite perpensis, emendati Calendarii a Gregoriano discrepantiam penitus perspiciat. Illud enim quantumuis operosum, cum obseruationibus caelestibus atque ratiociniis inde desuntis totum conficiatur, tam exacte iam nunc cum veris motibus et temporibus in minutis primis graduum horarumque congruit, vt, si potentissimis protestantium Ordinibus placeret, Rudolphinis tabulis, Abbatis *Caillii* solares, atque *Tobiae Mayeri* lunares substituere, longe maior inde expectanda foret perfeccio, qua non nisi paucissimis minutis secundis differret; Gregorianum vero breue, facile, ludibundum, arbitrariis suppositionibus superstructum, a vero longius aberrans, sed captui tamen clericorum magis accommodatum. Vtriusque effectus, et quae inde consequuntur, ex annis iam praeterlapsis 1724, 1744 et ex 1778, qui instat, omnium euidentissime perspici possunt. In hoc enim, vt vidimus, Calendarium Protestantium, determinatis pro Plenilunio Paschali

loco ☽	19° 56' 53" ♀
loco opposito ☽	19° 56' 53" ♀
Atque loco ☽ ficto	23° 26' 53" ♀

A 2

illud

IV

illud constituit in 11 April. 5^h, 5^r, 43^m pom. ac, cum litera Do-
minicalis e. a. D. indicet 11^{mam} April. esse diem Sabbathi, fe-
stum Paschatos in 12 April. vt proxime sequentem Dominicam
constitueret, nisi adhuc prius disquirendum foret, vtrum iu-
daeorum Pascha cum 12 April. coincidant, nec ne. Grego-
rianum contra calendarium has euitat ambages. Illud enim
qui sequuntur, non opus habent determinatione ex tabb.
astronomicis plenilunii Paschalis, et multo minus disquisitio-
ne de Paschate Iudaico. Quapropter etiam Clavius in eo,
(quo iure iam ante ostensum est) summopere gloriatur, quod
concursum illum Paschatos iudaici cum Christiano euitet, id-
que praecipue in excogitandis cyclis propositum habue-
rit, ex eaque ratione, vt de la Lande in Astronom. editionis no-
uissimae tom. II. §. 1589 docet, non nisi tribus diebus epactas
lunares a Concilio Nicaeno vsque ad praesens seculum, cum
quatuor augendae fuissent, auxerit. Cum Gregorianum Calen-
darium semper cyclicam rationem, emendatum vero astrono-
micam sequatur, nemo facile erit, qui arbitretur, Calendaria
solummodo memoratis annis discrepare. Discrepant profe-
cto singulis annis, quod tamen non nisi a rerum harum pe-
ritis percipitur, et discrepantia illa afficit ipsa semper ple-
nilunia Paschalia, quae diuersis in vtroque, non horis,
sed diebus etiam, constituuntur, quamquam hoc dissensu
non semper Paschatos festum turbetur. Nam si, vt saepe fit,
eiusmodi annis contingat, vt hi duo dies, circa Plenilunium
discrepantes, in eandem hebdomadem, unus e. g. in diem
Mercurii, alter in diem Iouis vel Veneris, incident, cum
vtrique eandem diem dominicam proximam habeant, non
possunt non eandem vtriusque Calendarii sectatores pro die
Paschatos agnoscere. Neque denique perspectu est difficile,
astronomicam rationem esse verissimam, cyclicam vero sem-
per falsam et erroneam, quamvis ea concursum Paschatos
Chri-

Christiani cum iudaico, vt instanti anno 1778 fit, euitet; nam eundem, salua veritate, emendatum Calendarium, legibus Concilii Nicaeni conformiter, euitat, transferendo illud, quoties Pascha Iudaicum in eandem diem incidat cum Christiano, in proxime sequentem Dominicam. Qua ratione potentissimi Protestantium ordines consiliis suis, a primis correcti Calendarii initis ad hoc vsque tempus, obtinuerunt, vt illud omnibus Nicaeni Concilii legibus multo accommodatus fuerit Gregoriano.

Verum enim uero, nequid dissimulem, multa occurunt, cum correcto eo que ex legibus concilii Nicaeni verissimo Calendario coniuncta, quae, si non molesta, tamen minus commoda sint.

Nam primo, quoties Protestantum ordinibus necesse fuit, hoc seculo, non sine dispendio temporis, aliis iisque grauioribus negotiis impendendi, iis annis, quibus concursus christiani Paschatos cum Iudaico praeuidebatur, a Calendariographis monitis, noua consilia inire, nouas declaraciones ac constitutiones sancire, sanctasque publicare: in primis cum multi, nostra adhuc memoria, Calendariographi, praescriptas de termino Paschali leges, petuerse interpretantes, opinarentur, etiam tum, cum Plenilunium Paschale in horas pomeridianas Sabbathi incidit, Pascha transferendum esse in proxime sequentem Dominicam: quae res nouis occasionem praebuit disquisitionibus, vt nuperriime, anno 1771 factum est; de quo legi meretur memorabile illustris Academiae Göttingensis responsum, iussu superiorum per Kästnerum Geometram Tom. I. script. germanic. Reg. Acad. Götting. 1771 in 8vo. editum.

Taedii non minus plena et ambigua est Paschatos Iudai- ci determinatio. Versatissimo in his rebus quondam profes- soris lipsiensi, Vllr. Junio, qui maximam ex ephemeridibus

VI

astronomicis per annos 1700, 1701 confectis, celebritatem consecutus est, cum Pascha iudaicum ex astronomicis calculis definiuisset, accidit, ut per errorem Pascha Christianum anni 1724 in programmate ad solennem magistrorum promotionem anni 1723, octiduo transferendum suaderet. Iudei enim non per tabulas astronomicas, sed per cyclum Pascha suum determinant. Fieri quidem potest, ut illud astronomice determinatum cum cyclico concordet, plerumque vero, ut etiam anno memorato acciderat, hoc ab illo discrepat, ut Iunius ipse, in progr. memoriae Geierianae celebrandae causa eodem anno scripto docet. Plenilunium Paschale anni 1778. incidit, sumto medio arithmeticō calculi mei et Horrebouii, in 11 April. 5^h 18' pom. Si Iudei per tabb. astronomicas illud determinarent, rationem Meridiani Hierosolymitani ex more antiquo haberent. Qui cum a Meridiano Vraniburgensi per tabb. Rudolph. versus Orientem recedat 2^h 16', priori tempori additis, incidit Pascha Iudaicum in 12 April., quae eorum more ab occasu solis die Sabbathi incipit, duratque per feriam primam iterum usque ad solis occasum; per tres adeoque quartas diei Pascha Iudaicum cum Paschate Christiano coincidit,

Parum vero iudei nostra aetate, per totum orbem vagabundi, solliciti sunt de eiusmodi determinatione. Peculiaris eorum cycli, per quem Calendarium suum determinant, brevem descriptionem dedit laudatus saepius Vlr. Iunius, in posteriori programmate, eiusque ope, fine dubio, in eo nobis seriem Paschatum Iudaicorum ab anno 1741 usque 1800 exhibuit; ubiorem vero qui desideret, inueniet in scriptis chronologicis Sethi Caluisii, Petavii et Riccioli. Hic autemclus, quamquam multa superstitiosa contineat, tamen ad computum ecclesiasticum aliquo modo pertinet, ut eius cognitio non plane negligi ac seponi possit. Quapropter et nos, suppositis

positis eius hypothesibus, præcipua eius capita, quae cum emendato Calendario aliquam coniunctionem habent, ad Pascha Iudaicum anni 1778, (vt vel sic appareat, quam taedii plenum sit hoc negotium,) applicabimus.

Annus Iudaicus civilis incipit a Neomenia Tifri, quae in Septembrem Julianum plerumque incidere solet. Pars itaque anni Iudaici currit vsque ad Ianuarium sequentis anni, reliqua eius pars in sequenti anno Juliano exit. Neomenia Tifri, Septembri 1777 incipiens, currit vsque ad eius finem, ac continuatur vsque ad Tifri 1778. anni Juliani, calendariumque Julianum omnium facillime cum calendario Iudaico comparatur. Obtinentur vero et annus exiens cum 1777, et sequens incipiens 1778, si ad illum addantur 3760 et ad hunc 3761; vnde iuxta epocham iudaicam anni oriuntur 5538 et 5539.

Quoniam Iudeorum chronologia constat vel ex annis communibus, iisque vel 1) deficientibus
 2) ordinariis
 3) abundantibus } dierum } 353
 354
 355

vel embolimaeis iisque itidem :

1) deficientibus	} dierum	383 384 385
2) ordinariis		
3) abundantibus		

determinantur vero, quales anni 5538 et 5539 fint, si quisque eorum per Enneacaëteridem Iudaicam diuidantur

h. e.

19	$\frac{5538}{9}$	291 et 19	$\frac{5539}{10}$	291
----	------------------	-----------	-------------------	-----

quotientes designant cyclos elapsos, residuum vero, quod etiam vocari solet cyclus 3, notat annos cycli currentis; sic v. c. in priori adsunt 8 in posteriori 9 anni elapsi. Cum in quavis

Enneac-

VIII

Ennheacaëteride anni septenⁱ 3, 6, 8, 12, 14, 17, 19. tantum sint embolimaei, cycli & indicant annos 5538 et 5539 esse communes, et numeri annorum completorum, ut in priori & in posteriori discerpendi sint in tot embolimaeos atque communes, quod continent. Sic v. c. in 9 annis completis continentur 3 anni embolimaei, 6 communes.

Ad reperiendam Neomeniam Tifri anni Iudaici tum 5538, tum 5539, I. cycli elapsi multiplicentur in characterem cycli 2^{fer.} 16^{h.} 595^{hel.} et rejectis hebdomadibus; erit character cyclorum elapsorum 4^{fer.} 16^{h.} 345^{hel.} II. numerus communium annorum, h. e. 5 multiplicetur in characterem annorum communium 4^{fer.} 8^{h.} 876^{hel.} abiectis iterum hebdomadibus integris, eruetur character annorum communium 0^{fer.} 20^{h.} 60^{hel.}

III. Numerus annorum embolimaeorum 3 multiplicatus per eorundem characterem 5^{fer.} 21^{h.} 589^{hel.}, dabit characterem embolimaeorum, rejectis integris hebdomadibus 4^{fer.} 1^{hor.} 687^{hel.}

IV. Additis characteribus cyclorum elapsorum, annorum communium atque embolimaeorum, rejectis septimanis, produbit character Neomeniae Tifri anni 5538, 4^{fer.} 18^{h.} 216^{hel.} quae quoniam incidit in quartam feriam propter ADV, ut gens superstitione loquitur, transfertur in quintam, h. e. diem 4 iuxta regulam:

Si a Neomenia Tifri anni subsequentis duo subtrahuntur, quod remanet, ostendit feriam Paschatis anni praecedentis.

Hinc in feriam tertiam incidit Pascha Iudaicum anni, qui nostro 1777mo respondet.

Ad inueniendam Neomeniam Tifri anni Iudaici consequentis 5539ⁿⁱ, characteri Neomeniae Tifri anni 5538^{vi}, cum sit communis, addantur 4^{fer.} 8^{h.} 876^{hel.} rejectisque hebdomadibus integris, incidit Neomenia Tifri eius anni in 3^{fer.} 3^{h.} 10^{hel.} rejectisque per rhythmum antecedentem; duobus diebus, Pascha antecedens Iudaicum incidet in feriam primam, h. e. diem

diem ○, et si ab annorum proxime sequentium diebus Tifri proxime antecedentis a subsequentis, subtrahatur, addito septenario, si opus est, inuenitur, vt Iudei loquuntur, Kaebia, h. e. si ex denario subtrahatur 5, relinquitur quinarius, qui est character anni communis abundantis ac constantis ex 355 diebus, in quo mensis Marchesvan est 30 dierum. Haec ex legibus protestantium nosse de calendario Iudaico sufficiunt ac apprime conueniunt cum tabula Calendarii Iudaici perpetui, quae feriam paschalem Iudeorum ab anno 1736 usque ad 1831 indicat, a beato Richtero part. II. lexici mathem. p. 458 inserta. Reliqua eius Calendarii, si cui placuerit, facile determinari poterunt.

Nihil itaque restat, quam vt istae feriae Iudaicae ad Christianorum Calendariorum rationes reducantur. Reductio autem illa omnium facilissime instituitur ad Calendarium Iulianum, adiectisque deinde XI. diebus, ad Calendarium correspondum refertur. Anni Iudaici 5539 cycli elapsi 291, multiplicentur in excessum cycli decennouennalis Iuliani supra Iudaicum ○^{fer.} 1^{h.} 485^{hel.} eruentur 17^{fer.} 4^{h.} 445^{hel.} Cyclus 3 continet 3 annos embolimaeos ac 6 communes, quorum communes per excessum anni Iuliani supra Iudaicum communem 10^{fer.} 21^{h.} 204^{hel.} multiplicentur, prodibunt 65^{fer.} 7^{h.} 144^{hel.}; numerus denique embolimaeorum 6 in excessum anni embolismici Iudaici supra Julianum multiplicetur, productum erit 55^{fer.} 22^{h.} 687^{hel.} additisque primo et secundo facto, h. e.

$$\begin{array}{r} 17^{\text{fer.}} \quad 4^{\text{h.}} \quad 445^{\text{hel.}} \\ 65 \quad 7 \quad 144 \\ \hline 82^{\text{fer.}} \quad 11^{\text{h.}} \quad 589^{\text{hel.}} \end{array}$$

Inde 55 22 687 subtrah.

$$\begin{array}{r} 26^{\text{fer.}} \quad 12^{\text{h.}} \quad 982^{\text{hel.}} \\ 36 \quad 22 \quad 1080 \text{ priores dies a septima Octobr. usque ad} \\ \hline 10^{\text{fer.}} \quad 11^{\text{h.}} \quad 98^{\text{hel.}} \end{array}$$

1^{mam} Sept. diebus subt.

B

Ergo

X

Ergo Neomenia Tifri anni 5539 incidit in currentem anni Iuliani XI. Septembris, atque additis XI. diebus, in 22 Septembr. Calendarii correcti. Inuenta autem Neomenia Tifri, Pascha antecedens Iudaicum facile ad Calendarium Julianum reducitur. Distat enim ab ea 163 diebus. A Ianuario vsque ad finem Augusti sunt in annis simplicibus

^{dies}
243

II dies Sept. addantur

^{dies}
254

163 dies subtr.

91 distantia Paschatis Iudaici a Ianuar.

a qua dies a Ian. vsque ad exitum Martii.

^{dies}
90 subtrahantur

I

incidit itaque Pascha eius anni in 1 Aprilis Cal. Iul. additisque XI. diebus in 12 April. Cal. corr. quae more Iudaico die Sabbathi sole occidente incipit, duratque per feriam primam usque ad eius occasum.

Quare ex legibus fastorum correctorum anni 1723. d. 30. Ian. a corpore euangelico constitutis, ob hunc concursum Paschatis Iudaici cum Paschate christiano Calendarii correcti, transferendum illud erat necessario in Dominicam proxime sequentem, nec opus erat, ut noui per Germaniam nostris temporibus in nouellis motus excitarentur, cum Ulricus Iunius, vir quondam clarissimus, post publicatum hoc decretum in supra allegato programmate in tabula Paschatum Iudaicorum iam ob hunc concursum Pascha anni 1778 Christianum in diem 19 Aprilis constituisset. Quod itaque rerum harum quisque peritus viderat, id re ipsa contigit. Etenim illustres legati Potentissimorum Principum Protestantium hanc festi Paschatos diem anni 1778 in publico confessu 16 Aug. anni 1775 ex 12 in 19 Aprilis transferendam decretierunt,

Iam

Iam, si forte nonnullis non adeo grata fuerit haec Iudaici Paschatos determinatio, aptam tamen iudicabunt, ad declarandas molestias, quae, propter lubrica ac superstitione, quibus ntitur calculus principia, non possunt non cum insigni aliquo taedio coniunctae esse, in primis apud intelligentiores, qui omnes determinandi festi Paschatos regulas ex interiore christiana religionis indole, ex maiestate reipublicae christiana, collata cum vagabundae nationis iudaicae obscuritate, nec non ex monumentis historiae ecclesiasticae accuratioribus atque veris originibus metus illius, propter quem determinationes festi Paschatos Christiani dicto modo excogitatae, diiudicant. Hinc quis mirabitur, B. Lutherum longe ante conditas Calendarii correcti atque Gregoriani formas optasse, ut principes Europae Pascha vnnimi consensu, certae diei adstringerent, qua probabilissime Christus a mortuis resurrexerit, quemadmodum cum festo nativitatis Christi eiusque circumcisionis aliisque factum, atque hoc modo tandem finis imponeretur aeternis diffidiis de Paschate celebrando, quibus hactenus ecclesia christiana turbata fuit. Cui sententiae anno 1724 in dissertatione ad amplissimum senatum Basileensem *Io. Bernoullius Geometra magnus subscriptis*, operum omnium tom. IV. pag. 494, quamque nuperrime vir summe reuerendus *Io. Aug. Ernesti* in programmate, quo ad solemnia pro licentia capessendi gradum doctoris, prid. Kal. Dec. 1775 inuitauit, more suo, h. e. tam validis ex historia ecclesiastica desumptis argumentis expoliuit atque commendauit, ut nullum sit dubium, quin eam, si nouam festum Paschatos determinandi rationem agrederentur Potentissimi S. R. imperii Principes, probarent. Nobis autem, qui illustri corpori euangelicorum omnem in rebus ecclesiasticis potestatem, summa, qua decet, submissione tribuimus, in iis, quae 16 Aug. 1775 de festo Paschatos anni 1778 in 19 April. transferendo decreuit, plane acquiescendum,

nihilque est reliquum, nisi ut, a prouidentia diuina post tot
renuolutiones, quaeuis fausta sperando, indicamus, quae huic
prolusioni occasionem praebuerunt, orationes, quibus

IOH. DANIELIS AEGIDII HENRICI

ICTI,

GEORGII RIDELII

A LOEWENSTEIN ET SEYFERSDORF

M. CHRISTOPHORI SEYFERTI

PAST. GORL.

Virorum de republica, ecclesia atque orbe litterario paeclare
quondam meritorum, memoriam celerabunt ab horam Vi-
rorum munificentia profectis stipendiis ornati, doctrinaeque
studiis clarissimi iuuenes,

CHRISTIANVS GODOFREDVS HAVBOLD

GRIMMA - MISNICVS

IOHANNES GODOFREDVS STAMNITZ

S I L.

CHRISTIANVS GOTTLLOB MARTINVS TRAVTNER

DEVTSCH - OSSIG - LVSAT.

quorum primus de laudibus liberalitatis in beneficiis literarum
culturibus legandis, secundus de utilitate ex animi emenda-
tione oriunda, et tertius de vita academica et meritis Seyferti
different. Ad hos igitur oratores futuro die XX. Ian. hora IX.
beneuole audiendos RECTOREM ACADEMIAE MAGNI-
FICVM, ILLVSTRISSIMOS COMITES, VTRIVSQUE
REIPUBLICAE PROCERES ET GENEROSISSIMOS AC
NOBILISSIMOS ACADEMIAE CIVES, ea, qua decet,
obseruantia inuitamus. P. P. Lipsiae, die XIV. Ian. Anno
MDCCCLXXVI.

LIPSIAE

EX OFFICINA LANGENHEMIA.

